

Učiteljski Tovariš

Glasilo „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in **Engelbert Gangl**

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Jakob Dimnik**, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: Anton Bonaventura. — Fr. Levec: Slovenski pravopis. — L. Lavtar: Močnikovo razštevanje. — M. Poklukar: Olajšave. — Književnost in umetnost. — Vestnik.

Anton Bonaventura.

Šola je božji dar.
A. M. Slomšek.

Stolico škofov ljubljanskih je zasedel dr. Anton Bonaventura Jeglič. Sin slovenske matere se je vrnil izmed južnih bratov v srce slovenske zemlje, v belo Ljubljano, ki mu je priredila sijajen sprejem. Oklenila se ga je z vso ljubeznijo, ko so pale na tega visokega cerkvenega dostojanstvenika sence njenih prenovljenih cerkvá, šol in hiš . . .

Med nešteto množico slovenskega naroda, med nepreglednimi vrstami mladine ljubljanskih ljudskih in srednjih šol, ki je s kipečimi glasovi pozdravljala novega vladiko, ga je dovedel pot v ponosni dom sv. Nikolaja, v katerega bližini je zajemal bogoslovec svete nauke, pred katerega resnim obrazom je upognil tolikokrat preprosti semenišnik tresočé koleno. A zdaj je stopil pod to smelo kupolo kot glavar in pastir vernikov škofije ljubljanske, sprejet slovesno kot zmagovavec, ki je zlomil nevarnemu sovražniku vrat!

In ko se je v cerkvi pomolil Bogu, je završelo pred očesom njegovim vse prežito življenje. Ta veliki korak: iz nič najvišji! Kaj čuda, da mu je porosila solza izrazovito, prijazno lice!

Noben drugi stan ni z duhovščino v tesnejši zvezi nego učiteljski stan, in nobena druga stvar ni tesneje spojena s cerkvijo nego šola. Nekulturni narodi ne poznajo vzgoje otrok, a čim je zasvetila narodom luč prosvete, so se zavzeli za vzgojo svoje dece. Ali šele takrat, ko je Sin božji pregnal temo malikovavstva in učil moliti pravega Boga, je ubrala vzgoja pravi pot: daj srejo plemenitost, duši krepost in glavi znanje!

Mnogokrat smo že povdarjali, da deluje slovensko učiteljstvo v tem zmislu, po besedah, ki smo jih zapisali v svojem listu dne 1. prosinca 1897. l.: „Katoliški učitelj poučuj katoliške otroke; pouk se pričenjaj in končaj z molitvijo ter bodi prešinjen z duhom naše sv. vere.“

Ne delamo tako samo zategadelj, ker nam že zakon ukazuje vzgajati mladino versko-nravno, temveč delamo tako iz prepričanja, da ni človeku v trdem življenskem boju boljše opore, varnejšega zaščita in slajše utehe, nego mu je vera, ki smo jo podedovali po svojih dedih, ki smo

se je učili od svojih učiteljev, do katere so nam ucepljali najgloblje spoštovanje, najčistejšo ljubezen. Slovenski učitelj uporablja vsako priliko, da zbuja v otroških srcih ljubezen do Boga in do tega, kar je ustvaril in ukazal, da delaj človek v nadaljevanje onega, kar je započel in s smrtjo plačal Sin božji.

Ni predmeta v ljudski šoli, s katerim bi se ne dalo spajati zbujanja ljubezni in občudovanja do veličja božjega. Od jezikovnega pouka do spisja, od prirodoslovja do zemljepisja in zgodovine — vseskozi se previja tanka nit verskih čutil, ki so toliko tesno nanizana drugo ob drugem, da nam kažejo sedanjo ljudsko šolo v pravi verski luči.

Poleg domoljubja je ljubezen do Boga in Njegovih del glavni steber, na katerem sloni zdrava in prava vzgoja človeštva. Besede, ki jih je zapisal pokojni Andrej Praprotnik že pred 30. leti: „Šola se združuje v vsem in povsod s pravim cerkvenim duhom“ — te besede so resnične še danes, in po krivici bi sodil naše učiteljstvo oni, ki bi trdil, da stavimo zid med cerkev in šolo!

V teku svobodnega našega življenja se je izpremenilo marsikaj. Tudi šola ni danes več v onem razmerju s cerkvijo, kakor je bila še pred dobrim četrstoletjem. Šola je telo zase, in cerkev je telo zase, a en duh je le, ki veže obe nerazrušno. In zdi se nam prav tako! Naše ljudsko šolstvo se je v tej dobi, ko ni več v vsem in vsakem podrejeno cerkvenemu nadzorstvu, krepko razvilo ter je doneslo slovenskemu narodu mnogo in mnogo zlatih sadov. Ljudsko šolstvo je velikanskega pomena za napredek vsakega naroda, torej se mora svobodno razvijati, vedno iskati novih sredstev in pomočkov, da napreduje in raste v moči, vplivu in ugledu.

Kar ne dožene v moralnem, vzgojnem oziru šola, to doda človeštvu cerkev, ki — kot šola — objema vse ljudi z enako ljubeznijo. To je oni duh, ki veže šolo in cerkev, ki ju mora vezati, zakaj gorje ljudstvu, katero je obsojeno živeti v kraju, kjer sta si napovedala boj cerkev in šola! Neopisno zlih posledic je to, če podira šola, kar je sezidala cerkev, ali če skuša ovreči cerkev to, kar je ustvarila šola. Tako ostane otrok nevezan, enak divji jablani, ki je zrasla v pustinji. Veliki škof Slomšek je vzkliknil: „Bog nas varuj slabo vzgojenih otrok; ti so največja nesreča!“

V kranjski deželi so zaveli pred leti ostri politički viharji. Razcepili so slovenski narod v dva strastno si nasprotujoča tabora, in ni nemalo slučajev, da si stojita v občini nasproti edina dva izobraženca, ki bi morala delati skupno za blaginjo ljudstva — učitelj in duhovnik. Dokaj bridkih očitkov smo že morali čuti, kadar smo se zavzeli za tega ali onega tovariša ter ga branili pred političkim nasprotnikom, ki mu je hotel škodovati tako ali tako. Vsekdar pa smo ohranili mirno kri, ker nam ni očitala vest nič slabega. Pred poldrugim letom smo zapisali te-le besede: „S častito duhovščino, s tisto miroljubno duhovščino, ki deluje in živi z nami, ki je uneta za izomiko mladine, ki pusti tudi učiteljstvu živeti — ki torej ne hrepeni po nadzorstvu in gospodstvu črez učiteljstvo, bodemo drage volje hodili z roko v roki.“

In te besede veljajo tudi za bodoče čase!

Srce nam pa pravi, da se bo v tem pogledu marsikaj izpremenilo. Pri regulaciji učiteljskih plač, pri oni za naš učiteljski stan toli znameniti XVI. seji deželnega zbora z dne 26. svečna t. l. se je jasno pokazalo, kako simpatizujejo z nami vse naše stranke. Tega se je slovensko učiteljstvo srčno razveselilo, in v vseh srcih je zakipela nadeja, da bomo vrgli iz rok bojno kopje in v prijateljstvu podpirali drug drugega pri vzgoji svoje mladine, pri delu za narodovo blaginjo!

Ne moremo si kaj, da ne bi navedli tu besed, ki jih je zapisal „Učiteljski Tovariš“ že 1868. leta: „Da bode naše domače šolstvo vedno bolj krepko in da nam bode rodilo pravega zlatega sadja, skrbimo najprej sami za to!“

In ta „sami“ — to smo mi, ki vzgajamo slovenski narod v šoli in cerkvi!

Dovolj! Toliko se nam je zdelo potrebno povedati sedaj, ko je zavladal v vladikovini slavnih škofov ljubljanskih sin našega naroda in prijatelj slovenskega učiteljstva, knez in škof Anton Bonaventura! V pozdrav mu kličemo svetopisemske besede: „Benedictus, qui venit in nomine Domini!“

* * *

Dne 25. vel. travna t. l. se je poklonila deputacija „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“*) prevzvišenemu gospodu knezu in škofu dr. Antonu Bonaventuri Jegliču. Z iskreno domačnostjo je sprejel vladika deputacijo našega društva. Predsednik, g. Juraj Režek, je predstavil knezoškofu člene deputacije ter ga potem nagovoril tako-le:

Presvetli knez in škof!
Premilostljivi vladika!

Deputacija, poslana iz odbora deželnega „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“, v katerem se osredotočuje vse slovensko učiteljstvo kranjske dežele, si usoja danes najudaneje pokloniti se Vaši Prevzvišenosti kot svojemu novemu višjemu cerkvenemu poglavarju, svojemu višjemu dušnemu pastirju.

Z veliko radostjo je pozdravilo slovensko učiteljstvo preveselo vest, da se povrne Vaša Prevzvišenost v domovino Svojo na toli odlično, na tako odvažno mesto, ker smo čuli preveseli glas, da je Vaša Prevzvišenost velik in iskren prijatelj mladine naše, prijatelj narodne naše šole in slovenskega učiteljstva, ki je moralo in mora

*) V deputaciji so bili gg. Režek, Dimnik in Gangl. Uredn.

še dandanes orati trdo ledino tam, kjer imajo drugi narodi že bogato obdelano polje.

Stara in priznana resnica, katero izkušamo tudi mi dan za dnevom, je, da sta prava vzgoja in uspešen pouk mogoča le ondi, kjer složno in v najlepši harmoniji delujejo cerkev, šola in dom. Žal, da se nam ta zadnji, za vzgojo mladine prevažni faktor le prerad odteguje, da mnogokrat celo podira to, kar sta s težkim trudom postavila in sezidala prva dva faktorja — cerkev in šola. Zato pa je toliko bolj živa potreba, da se ta dva faktorja združita tesneje in krepko podpirata drug drugega, da dovedemo mladino svojo do one prave vzgoje in izomike, po kateri bode srečna ona in po nji srečen ves mili naš slovenski narod. In da bi nam bilo mogoče skupno to doseči v kolikor največji meri, v to ime se Vam, presvetli knez in škof, še posebe priporočimo. —

Z resno zamišljenim licem je poslušal knezoškof te tople besede. Odgovoril je, da ga iskreno veseli, ker je naše društvo med prvimi, ki ga pozdravlja tako presrčno. Prej, za dobe svojega bivanja v Ljubljani, še ni cenil tako visoko delovanja, vpliva, moči in veljave slovenskega učiteljstva kakor ga ceni sedaj, ko je preživel dolgo vrsto let med brati na slovanskem jugu. Tamkaj je šele spoznal, kolikega pomena je za razvitek, za napredek in za bodočnost naroda našega ljudsko šolstvo, ki da otroku ono trdno podlago, na kateri zraste vsa njegova bodočnost. Ta bodočnost človekova pa je zavisna od njegove vzgoje. — Sam je skusil kot učitelj na učiteljski, koliko znanja je treba učitelju, da more dostojno izvrševati visoko svoje zvanje, a več kot to znanje odlikuje učitelja vzgojni vpliv, ki ga uvršča številu onih faktorjev, kateri sami vzgajajo naš mili, naš dragi slovenski narod. — A šola ni važna samo zategadelj, ker da otroku znanja, nego stan učiteljski — kateri baš ustvarja ljudsko šolo — je važnejši zato, ker poplemenituje in vzgaja človeška srca.

Knez in škof dr. Jeglič je dejal nadalje, da ga je prepričalo bivanje med bratskim narodom, da smo učitelji slovenski daleko pred onimi, ki vzgajajo narod, med katerim je deloval doslej. Po svojih močeh — je dostavil vladika — bodem delal na to, da delovanje slovenskega učiteljstva utrga oni sad, katerega bomo veseli vsi, ki imamo srce za slovensko ljudstvo. Daljše moje informacije me bodo poučile natančneje o delovanju in o razmerah faktorjev, ki delujejo ob vzgoji slovenske mladine.*)

To je bilo oficijelno razgovarjanje. . . .

Potem smo sedli na mehke stole v svetli dvorani višjega svojega pastirja ter smo govorili prav tako domače, kakor bi sedeli svoji med svojimi. . . .

Dobrodušni — recimo jasno — slovenski in slovanski naš knez in škof se je potem v prijateljskem pogovoru natančno informoval o delovanju našega učiteljskega društva. Deputacija mu je pojasnila, da je „Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani“ društvo, ki deluje že trideset dolgih let za napredek našega ljudskega šolstva, za povzdigo in ugled našega stanu in da so se porodila iz tega društva druga učiteljska društva, izmed katerih vsako deluje v svojem krogu za blaginjo našega naroda. Deputacija je omenila „Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta“, katerega tendenco je Prevzvišeni odobral z največjim priznanjem, je omenila „Narodno šolo“, ki jo

*) Prevzvišeni se je naročil na naš list. Uredn.

je knez in škof priznalno pohvalil, a zadivil se je o velikanskem narastku „Vdovskega učiteljskega društva“. Ko je pa omenila deputacija dično „Zavezo slovenskih učiteljskih društev“ ter obrazložila nje bistvo, je vzkliknil Presvetli: „To je združena Slovenija!“

Tedaj pa so rekli člani deputacije našega društva, da je učiteljski stan na slovenski zemlji edini stan, ki je tako organizovan ter tako krepko združen.

Potem smo se prijateljski poslovili ter smo šli . . .

Zdelo se nam je, ko smo stopali po tihih hodnikih palače kneza in škofa Antona Bonaventure, kakor da so nam legle na dušo sanje, ki so objele z mehкими rokami vse bitje naše . . .

Ne da bi se laskali, da bi se hlinili: vtisk ob obisku knezoškofa Antona Bonaventure je začrtal globoke znake v naše duše, in v gorko srce nam je priletela nadeja, da bo cerkveni veliki vladika zaljubil dobra dejanja našega društva posebe in učiteljskega stanu sploh, ko se bo razgrnila bistremu očesu njegovemu vsa tridesetletna doba življenja „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“ in ko bo zaznal docela nesebično, plemenito delovanje naših tovarišev in tovarišic.

Preden smo stopili v visoke dvorane njegove, nam je zablestel napis naproti, ki smo ga zapisali na čelo povečanemu, v starosti pomlajenemu svojemu listu ob novem letu, napis, ki pove sam v sebi vse, kar ne more povedati obsežno razmotrivanje — napis, ki bodi najlepši zaključek tem vrsticam: *In hoc signo vinces!*

Slovenski pravopis.

(Spisal Fr. Levce.)

(Konec.)

V petem poglavju — kdaj pišemo velike začetnice; kako pišemo sestavljene besede; kako razstavljamo ali delimo besede na zloge; katera znamenja rabimo v pisanju posameznih besed — in v šestem poglavju — o ločilih — mi je bila za glavno vodilo izvrstna knjiga „Hrvatski pravopis“, ki ga je po naročilu kr. deželne vlade v Zagrebu l. 1893. za hrvaške šole spisal dr. Ivan Broz. Večina pravil, ki jih podaja Broz o navedenih tvarinah za hrvaški jezik, se tako lepo sklada tudi s slovenskim jezikom, da sem jih nekoliko kar neizpremenjenih sprejel v svojo knjigo. Oziraje se na Broza pa sem se moral v pisanju sestavljenih besed nekoliko ločiti od Pleteršnika. Njegov slovar piše namreč mnogo sestavljenih prislovov in veznikov narazen, n. pr. brž ko ne, do cela, do dobra, iz nova, na robe, veči del, v eno mer, v obče, da si, bodi si, če ravno . . . Toda če pišemo sploh kvišku, morebiti, nato, navkreber, navzkriž, potem, seveda, včasih, vedno, zares, zmerom, zmirom, zakaj, zategadelj, zavaljo . . ., res ne vem, zakaj ne bi smeli pisati tudi bržkone, docela, dodobra, iznova, narobe, večidel, venomer, vobče, nazust, vnovič, šele, poleti, pozimi, podnevi, odtod, dasi, bodisi, čeravno, dasiravno . . .

Nauk o ločilih sem moral nekoliko koreniteje obdelati, ker doslej še nobena slovenska učna knjiga o tem predmetu ni podala nadrobni, dovoljnih in popolnih pravil; ker pri pisateljih o rabi ločil odločuje največ subjektivno mnenje; ker se niti naše šolske knjige v tej stvari ne

skladajo in ker je nastala vsled tega po naših šolah prava anarhija. Naši učenci doslej niso imeli nobenega zanesljivega učnega pripomočka, da bi v njem poiskali svéta, kako jim je pisati ločila, ampak v tem oziru so bili večinoma odvisni od svojih učiteljev, ki so pa kakor pisatelji premnogokrat o tej stvari različnega mnenja.

Pridejani slovar obsega vse tiste besede, o katerih govore spredaj pravopisna pravila, ali pa take, ki se doslej pišejo napačno, ali pa ki se pišejo pravilno, toda na razne načine. Tukaj moram omeniti, da ima naš jezik mnogo dvolikih besed, in marsikdo se prav po nepotrebem ogiba te ali one oblike, češ, da je napačna. Tako n. pr. imamo včasih poleg časih in časi, ploča poleg plošča, umetelen poleg umeten . . . Prepričan sem, da bi našemu jeziku delali silo, ko bi v takih primerih zahtevali, da je pisati samo včasih, ploča, umetelen . . ., ker so oblike časih, časi, plošča, umeten . . . ravnotako pravilne in knjižne besede. V mnogih takih primerih sem vzel obojo obliko v slovar; splošna raba pa naj določi, kateri je dati prednost.

Slovar podaja tudi nekoliko redkih domačih in precej obilo iz drugih jezikov izposojenih besed, ker uči izkušnja, da se ravno take besede premnogokrat pišejo napačno.

Sestavlja je slovar sem se povsod ravnal natančno po Pleteršniku; samo pri peščici besed, kakor sonce, drhal, gluhonemica, mornarnica, ledevje, seminar . . . sem odstopil od njega, ne da bi vsiljeval svoje subjektivno mnenje, ampak ker sem tukaj pritegnil veljavnim in doslej še neopovrženim razlogom gospoda p. Stanislava Škrabca.

Kar se tiče teh besed, bi utegnilo zlasti sonce zbuditi občen upor; toda Škrabec je dokazal (Cvetje, III. 1. 3. in 4. in drugod), da tako ne govori samo naš narod, ampak več nego petdeset milijonov Slovenov, in da so sonce pisali vsi slovenski pisatelji od Trubarja in Dalmatina do Kopitarja in Metelka. Samo Krelj, ki je naš jezik nekako umetno in časih celo prisiljeno zavijal, piše na enem mestu solnce, toda tako je mogel pisati samo po konjekturi, kakor to besedo pišemo tudi mi. Omenjam tudi, da je še celo Prešernu (Poezije, 1847.) solnce popolnoma neznana oblika. Zgodovina te besede v preteklih tristo letih zatorej odločno zahteva, da opustimo korenslovno pisavo solnce, ki se je več ne zavedamo, in da se poprimemo fonetične oblike sonce. Gotovo bi bilo nespametno, ko bi učili v naši slovnici: Piši solnce; toda črke *l* ne smeš izgovarjati!

Morebiti se mi bode tudi očitalo, da za svoja pravopisna pravila, zlasti za ona v oblikoslovju, ne podajam nobenih dokazov.

Na take očitke odgovarjam že naprej, da po mojih mislih znanstveni dokazi ne spadajo v šolsko knjigo, ki najprej ugajaj praktični potrebi. In kaj naj dokazujem? Vse? Tega ne more nihče zahtevati! Ko bi pa samo nekatere oblike podprl z znanstvenimi dokazi, bi pa najbrž tudi nikomur ne ustregel; zakaj kar je temu jasno brez dokazov, to onemu le težko dopoveš z dolgim dokazovanjem. Kje naj bi tedaj začel, kje nehaj? Kakor bi namreč začel razpravljati o oblikah, bi dokazovanja ne bilo konca; iz posameznih pravil bi se razvile daljše in krajše razprave; moral bi posegati v staro slovenščino, v zgodovino našega jezika, in dokazov bi največkrat ne umeli ravno tisti, ki bi jim bili namenjeni, in knjiga bi popolnoma izgrešila svoj praktični namen. Zadostuje naj, ako tukaj še enkrat ponovim, da je ta knjiga osnovana

na podlagi Pleteršnikovega slovarja. V stvareh, ki jih nisem mogel zajeti iz tega slovarja, sem se ravnal največ po slovniških opazkah in pomenkih, ki jih je zadnjih šestnajst let priobčil gospod p. Stanislav Škrabec na platnicah „Cvetja z vrtov sv. Frančiška“, in po Brozovi knjigi „Hrvatski pravopis“, ki jo je znanstvena kritika tudi zelo pohvalila. V mnogih stvareh pa sem si poiskal svéta tudi v Miklošičevi, Metelkovi, Šumanovi, Janežičevi (Sketovi) slovnici, dalje v dr. Oblakovih in dr. Štrekljevih spisih in v jezikoslovnih razpravah, ki so jih razni slovenski pisatelji zadnja leta objavili po slovenskih časopisih.

Zgledi, ki ž njimi pojasnujem pravopisna pravila, so vzeti malone vsi iz raznih slovenskih šolskih knjih. V tem oziru sem se poslužil obče priznane pravice, da smemo za šolo primerne gradiva nabrati, kjerkoli ga dobimo.*)

In tako izročam svojo drobno knjižico Slovincem, iskreno želeč, da bi jo praksa potrdila, kritika pa resno in ostro presodila ter me opozorila na napake, ki so še v njej. Ko bi vsaj nekoliko pripomogla iz našega lepega jezika odpraviti dozdanje pravopisne hibe in nedoslednosti, bi bil s tem najlepše povrnjen moj nemali trud.

Ako neznani mi gg. ocenjevalci odobre moj „Slovenski pravopis“, potem dobi nekakšen uraden značaj in bo vsled tega vsaj za vse naše šole obvezen. S tem bi že nekaj dosegli, pa še ne vsega. Zakaj znano je, kako strastno prebirajo naši dijaki nove slovenske knjige in slovenske časopise in kako slastno pobero vsako novo besedo in novo obliko, če je tudi napačna, ter jo zaneso v šolske naloge. Za to svojo trditev bi lahko povedal mnogo značilnih zgledov. Tako n. pr. je neki dnevnik pred nekaj leti nekolikokrat zapisal dotlej pri nas nenavadno obliko ne zmeneč se, in takoj sem jo zasledil tudi v dijaških nalogah. Do letos so dijaki pisali pravilno obliko spoznati, a nekemu listu je prišlo na misel, da se mora pisati izpoznati, in glej ga spaka, že ga moram črtati v vsaki nalogi! Časopisne napačne oblike, kakor: Smolkin govor, Šenoineve povesti, Zolin roman... so brž zasejale v dijaške naloge osat, kakor: Trdinina pisava, Jerišina pesem, Jerinin malin itd. Zatorej sem živo prepričan, da noben uradni pravopis ne odpravi iz našega jezika pravopisnih napak in nedoslednosti, ako ga ne sprejmo tudi naša knjižna društva, naši časopisi in naše tiskarne. Samo tedaj, ako ukaže vodstvo vsake tiskarne svojim korektorjem in predsedstvo vsakega knjižnega društva svojim urednikom, da morajo vse tiskovine popravljati po uradnem pravopisu — (kadar pisatelji izrecno ne žele, da ostani njih pisava neizpremenjena) — bomo sčasoma dosegli svoj namen.

Močnikovo razštevaje.

(Pisal prof. L. Lavtar.)

(Dalje in konec.)

Vaje v kratkem mehanizmu.

Ko smo na enak način učence z razštevanjem s tisočicami in s 1000 seznanili, moramo spet za celo sliko 2. stopnje skrbeti, kar se zgodi s primeri kakor:

1.) 862 : 20, 2.) 24640 : 300, 3.) 652724 : 5000,
iz katerih posnamemo pravilo:

*) V. Kermavner. Vadbe v skladnji latinski I., predgovor.

Cela števila razštevamo z *D*, *S*, *T* i. t. d. tako kakor z osnovnimi števili, samo da odrežemo v dividendo toliko številka na desni, kolikor ima divizor ničel na koncu, v divizorju pa te ničle.

Vaje v mehanizmu. — Tem vajam pridenemo naloge kakor:

1.) 950 : 10, 2.) 42695 : 100, 3.) 756342 : 1000,

iz katerih posnamemo pravilo:

Cela števila delimo z 10, 100, 1000 i. t. d., ako odrežemo dividendo toliko številka na desni za ostanek, kolikor ima divizor ničel.

Vaje v kratkem mehanizmu.

Zdaj je treba, da se poda učencem cela slika 1. in 2. stopnje skupaj na kratko, to je: vse posamezne kratke slike, kakoršne sem v prejšnjem napisal in tu zaradi krajšanja spisa ne ponavljam, se zvežejo v eno celoto. — Potem pridejo vaje za obe stopnji.

3. stopnja. a) 702 : 234, b) 4296 : 23.

a) 702 : 234, 2529 : 843, 702 : 234.

1.) 8 dm 2 cm : 4 dm 1 cm, 2.) 9 m 0 dm 3 cm : 3 m 0 dm 1 cm,
3.) 8 l 6 dl 2 cl : 2 l 1 dl 6 cl i. t. d.

To vrsto nalog obravnavamo tako-le:

1.) Meriti imamo 8 dm 2 cm s 4 dm 1 cm; pri tem bi ne naredili velike pomote, ako bi 8 dm merili s 4 dm; 4 m so v 8 m 2 krat. Zdaj se pa vendar moramo prepričati, ali je 4 dm 1 cm v 8 dm 2 cm tudi dvakrat. — 2 krat 1 cm sta 2 cm, 2 krat 4 dm je 8 dm; 4 dm 1 cm.

$$8 \text{ dm } 2 \text{ cm} : 4 \text{ dm} : 1 \text{ cm} = 2$$

$$\begin{array}{r} 8 \text{ „ } 2 \text{ „} \\ \hline \end{array}$$

je torej v 8 dm 2 cm v resnici 2 krat. — Takisto rešujemo vse druge naloge.

1.) 6 D 3 E : 2 D 1 E, 2.) 6 S 8 D 4 E : 3 S 4 D 2 E,
3.) 9 T 4 S 3 D 8 E : 4 T 3 S 1 D 5 E, i. t. d.

Rešitev: 1.) 2 D 1 E je v 6 D 3 E blizo tolikokrat, kolikorkrat sta 2 D v 6 D t. j. 3 krat. Zdaj se pa hočemo prepričati, če je tudi 2 D 1 E v 6 D 3 E 3 krat i. t. d. kakor poprej.

1.) 84 : 42, 2.) 936 : 312, 3.) 8632 : 3228 i. t. d.

a) rešitev: 1.) 4 D 2 E je v 8 D 4 E blizo tolikokrat i. t. d., kakor v predstoječih nalogah. — Takisto se obravnavajo vse druge naloge.

b) rešitev: Pri teh nalogah tudi lahko krajše govorimo, ako izpuščamo imena *E*, *D* i. t. d.

1.) 84 : 42 = 2

$$\begin{array}{r} 84 \\ \hline \end{array}$$

--

42 je v 84 blizo tolikokrat, kolikorkrat je 4 v 8; 4 je v 8 2 krat. Prepričati se pa moramo, ali je tudi 42 v 84 2 krat; 2 krat 2 je 4, 2 krat 4 je 8; ne ostane nič. 42 je v 84 2 krat. Dobro je, da na tabli podčrtamo številki 8 in 4.

Takisto postopamo pri vseh drugih nalogah, katere so na tabli druga zraven druge napisane.

1.) 84 : 42 = 2, 2.) 936 : 312 = 3, 3.) 8632 : 3228 = 2

$$\begin{array}{r} 84 \qquad \qquad 936 \qquad \qquad 6456 \\ \hline \end{array}$$

-- \qquad \qquad --- \qquad \qquad 2176 (ostanek)

Kako moramo torej v takih primerih številko količnikovo na kratko določiti? — V 1. primeru, ako razštevamo 8 s 4, v 2. prim., ako razštevamo 9 s 3, v 3. prim., ako razštevamo 8 s 3; sploh določimo v takih pri-

merih količnikovo številko, ako razštevamo prvo številko dividend s prvo številko divizorja.

Vaje po tem pravilu, katerim se pridenejo tudi vaje kakor

$$\begin{array}{r} 8432 : 2326 = 3 \\ 6978 \end{array}$$

1454 (ostanek),

da se učenci tudi s takimi izjemami seznanijo. — Več takih primerov.

$$2529 : 843.$$

- 1.) $24\ m\ 6\ dm : 4\ m\ 1\ dm$, 2.) $52\ m\ 8\ dm\ 2\ cm : 8\ m\ 1\ dm\ 2\ cm$,
3.) $87\ l\ 5\ dl\ 2\ cl : 9\ l\ 6\ dl\ 4\ cl$, i. t. d.

Izvršuje se takisto kakor predstoječa 1. vrsta nalog.

- 1.) $33\ D\ 5\ E : 6\ D\ 7\ E$, 2.) $46\ S\ 2\ D\ 3\ E : 6\ S\ 7\ E\ 5\ E$,
3.) $26\ T\ 4\ S\ 5\ D\ 2\ E : 3\ T\ 1\ S\ 5\ D\ 4\ E$, i. t. d.

Rešitev: $6\ D\ 7\ E$ je v $33\ D\ 5\ E$ blizo tolikokrat, kolikorkrat je $6\ D$ v $33\ D$ i. t. d.

- 1.) $372 : 93$, 2.) $6782 : 823$, 3.) $5632 : 746$, i. t. d.

a) rešitev: $9\ D\ 2\ E$ je v $37\ D\ 2\ E$ blizo tolikorkrat i. t. d. — Takisto pri vseh drugih nalogah.

b) rešitev na kratko: 93 je v 373 blizo tolikorkrat, kolikorkrat je 9 v 37 ; 9 v 37 je 4 krat i. t. d.

Takisto pri vseh drugih primerih, kateri so na tabli drug poleg drugega napisani.

- 1.) $372 : 93 = 4$, 2.) $6785 : 823 = 8$, 3.) $5632 : 746 = 7$

$$\begin{array}{r} 372 \\ - 372 \\ \hline 0 \end{array} \quad \begin{array}{r} 6584 \\ - 6584 \\ \hline 0 \end{array} \quad \begin{array}{r} 5222 \\ - 5222 \\ \hline 0 \end{array}$$

-- 198 (ostanek) 410 (ostanek)

Iz te slike se dobi enako — kakor gori — pravilo:

V takih primerih določimo številko količnikovo, ako razštevamo število iz prvih dveh številki dividend s prvo številko divizorja.

Vaje po tem pravilu.

Prihodnjo uro, ko so prejšnje vaje že izurjene, zveži pa obe te dve podrobni stopnji, n. pr.

- 1.) $642 : 321$, 2.) $946 : 231$, 3.) $534 : 352$, 4.) $2128 : 532$,
5.) $4862 : 769$, 6.) $63528 : 9272$,

iz katerih primerov posnamemo pravilo:

Številko količnikovo določimo, ako razštevamo prvo številko, ali število iz prvih dveh dividendovih številki s prvo divizorjevo številko.

Vaje po tem pravilu, katerim se pa še pridenejo vaje kakor

$$832 : 294,$$

kjer določimo količnikovo številko, ako govorimo: „3 v 8“ namesto „2 v 8“.

$$b) 4296 : 23$$

To stopnjo hočemo na podlagi 1. stopnje obravnavati.

Pripravljalne naloge:

- 1.) $432 : 3$, 2.) $4845 : 5$, 3.) $82526 : 7$.

$$1.) 432 : 3 = 144$$

$$\begin{array}{r} 3 \\ 13 \\ 12 \\ - 12 \\ 12 \\ - 12 \\ \hline 0 \end{array}$$

Na tem primeru spoznamo: a) za tako razštevaje je treba, da se razstavi dividend na več delov in sicer na stotice ($4\ S$), na desedice ($13\ D$) in na ednice ($12\ E$). — 4 , 13 , 12 imenujemo zato delne dividende; 1 , 4 , 4 pa delne količnike. b) Ako razštevamo stotice, do-

bimo stotice; ako razštevamo desetice, dobimo desetice; ako razštevamo ednice, dobimo ednice. — Takisto se ogledata 2. in 3. primer.

V prihodnji uri moremo potem preiti na 3. stopnjo. Oglejmo si postopanje na tem-le primeru:

$$\begin{array}{r} TSDE \quad DE \\ 1334 : 23 = 58 \\ 115 \quad 133\ D : 23 \\ - 184 \quad 184\ E : 23 \end{array}$$

Dividend moramo razstaviti na delne dividende. — 1334 sestoji iz $1\ T$, $3\ S$, $3\ D$ in $4\ E$; ta imena napišimo nad število. — 23 v 1 ni nobenkrat, torej tisočic ne dobimo; 23 tudi v 13 ni, torej tudi stotic ne dobimo; 23 je pa v 133 ter dobimo v količniku najprej D . — In kaj potem? — Napišimo te imeni zgoraj na desni od enačaja. — Povej prvi delni dividend! — Išči prvi delni kvocijent! — Išči drugi delni dividend! (Ostanek je $18\ D$ ali $180\ E$, $4\ E$ imamo pa še zgoraj, kar skupaj $184\ D$ da; $4\ E$ torej postavimo k $18\ D$ doli.) — Išči drugi delni količnik in prepričaj se, ali ti kaj ostane!

Tako se postopa še na 2 drugih primerih, katera napišemo zraven prvega na tablo.

Kaj moraš torej storiti, da ti je mogoče 1334 razštevati s 23 ? Na katere delne dividende si razstavil dividend 1334 ? — Taista vprašanja staviš z ozirom na druga dva primera.

Pravilo: Celó število razštevamo z mešanimi celimi števili, ako razstavimo dividend na delne dividende, katere potem zaporedoma razštevamo.

Vaje po tem pravilu.

Ko je ta nižja stopnja mehanično izurjena, se ponavlja prva in druga nižja stopnja na kratko skupaj; n. pr. na vajah kakor:

$$1.) 9\ m\ 3\ dm\ 6\ cm : 3\ m\ 1\ dm\ 2\ cm,$$

$$2.) 38\ m\ 2\ dm\ 3\ cm\ 4\ mm : 9\ m\ 1\ dm\ 5\ cm\ 3\ mm,$$

$$3.) 9\ T\ 6\ S\ 3\ D\ 2\ E : 4\ T\ 3\ S\ 1\ D\ 4\ E,$$

$$4.) 75\ T\ 6\ S\ 3\ D\ 8\ E : 9\ T\ 2\ S\ 4\ D\ 3\ F,$$

$$5.) 8432 : 2356, 6.) 53628 : 6532.$$

$$1.) 6542 : 2, 2.) 51243 : 8, 3.) 714 : 21, 4.) 24867 : 81.$$

Te vaje se tako vrše kakor gori pri izvajanju pravila; potem pa je treba vaditi v mehničnem razštevaju do skrajne spretnosti.

Da pa postavimo učencem sliko celega pismenega razštevavanja pred oči, je treba pravila vseh posameznih stopenj zaporedoma na kratko izvajati — seveda ne v 1 uri — in vse te stopnje v zvezi mehanično uriti. Kako se ima to zgoditi, se razvidi iz gornjih slik za kratko zvezo stopenj.

Iz predstoječega že spoznamo, kako moremo pismeno razštevaje na male podrobne stopnje razstaviti ter se ogibati dolgemu, za učenca neprebavljivemu razpravljanju. Vse razlaganje pokladamo v naloge, s katerimi vodimo učenca, da spozna po svojem razumu rešitev vsakovrstnih stopenj. Zaradi celote spisa hočem tu še okrajšano razštevaje obravnavati, na katero pa šele preidemo, ko je daljše razštevaje že popolnoma razumljeno in izurjeno. Ko si pa učence seznanil s krajšim postopanjem, se ga poslužuj odslej dosledno, ker drugače res ne vem, zakaj bi se sploh pečali ž njim. — Ostanek smo doslej v zmislu odštevanja iskali, zdaj ga je pa treba s prištevanjem doočevati. Zato izvršimo poprej nekoliko nalog za razštevaje, na katerih iščemo ostanek v zmislu prištevanja, preden preidemo na krajše postopanje.

Krajšati pa moremo 1.) razštevanje z osnovnimi števili in 2.) razštevanje z mešanimi celimi števili.

1.) Okrajšano razštevanje z osnovnimi števili.

a) Najdaljša oblika. b) Krajša oblika. c) Najkrajša oblika.

$$3825 : 9 = 425 \quad 3825 : 9 = 425 \quad 3825 : 9 = 425$$

$$\begin{array}{r} 36 \\ 22 \\ \hline 22 \\ 18 \\ \hline 45 \\ 45 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 22 \\ 45 \\ \hline 18 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 45 \\ 45 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 45 \\ 45 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 45 \\ 45 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 45 \\ 45 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 45 \\ 45 \\ \hline \end{array}$$

Na obliki a) se pokaže, da 36 ni treba napisati, ampak da se lahko naravnost odšteva. Govori se: 9 je v 38 4 krat; 4 krat 9 je 36 (36 se ne napiše) in 2 je 38 (2 se napiše pod 8); 2 doli i. t. d. Ko je oblika b) izurjena, se preide na obliko c). Učenci lahko spoznajo, da tudi ostankov ni treba napisavati.

2.) Okrajšano razštevanje z mešanimi celimi števili.

Izvajanje tega krajšanja je po Močniku jako obširno in vendar se da tako urediti, da ga učenci laglje pregledajo, ako tako razštevanje izvajamo najprej za 1. nižjo stopnjo. Poprej pa ponavljajmo naloge kakor:

$$a) 12 + . = 16 \quad b) 3 \times 2 + . = 9$$

$$36 + . = 36 \quad 5 \times 7 + . = 38$$

$$48 + . = 53 \quad 6 \times 8 + . = 55$$

i. t. d. i. t. d.

Tako postopa tudi Močnik. Tem vajam bi pa še pridejal vaje o izvajanju pravila za iskanje ostanka v zmislu prištevanja, osobito za take primere, pri katerih je treba prehajati na višje ednote. N. pr.

$$4532$$

$$3226$$

$$1306$$

To je sicer ponavljanje, vendar hočem tu izvajanje pravila na kratko navesti.

$$a) 8 \text{ m } 5 \text{ dm } 2 \text{ cm} \quad b) 4 \text{ T } 3 \text{ S } 6 \text{ D } 9 \text{ E} \quad c) 4532$$

$$3 \text{ " } 2 \text{ " } 4 \text{ " } \quad 2 \text{ " } 1 \text{ " } 8 \text{ " } 3 \text{ " } \quad 3226$$

$$5 \text{ m } 2 \text{ dm } 8 \text{ cm}$$

Rešitev: a) Vprašamo se „4 cm + . cm = 2 cm“; to ne gre, zato vzamemo namesto 2 cm v minuendu 12 cm, in rečemo: „4 cm + . cm = 12 cm“; 4 cm in 8 cm je 12 cm; 8 cm napišemo. Ostanek bi pa bil potem za 10 cm ali z 1 dm prevelik, zato prištejemo 2 dm v subtrahendu 1 dm, da popravimo pomoto; 1 cm in 2 cm so 3 cm; 3 cm in 2 cm je 5 cm i. t. d. Takisto se postopa pri nalogi b) in c).

1. nižja stopnja.

$$1.) 138 : 46, \quad 2.) 2782 : 648, \quad 3.) 29428 : 5372, \quad \text{i. t. d.}$$

$$1.) a) \text{ Daljša oblika.} \quad b) \text{ Krajša oblika.}$$

$$138 : 46 = 3 \quad 138 : 46 = 3$$

$$\begin{array}{r} 138 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 138 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 138 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 138 \\ \hline \end{array}$$

Učenec lahko razvidi na tem primeru, da med naštevanjem tudi že lahko odštevamo. — $3 \times 6 = 18$ in 0 je 18, $3 \times 4 = 12$ in 1 je 13 in 0 je 13.

Nekoliko težav mu že delajo primeri kakor 2 in 3, ker se tu razloči iskanje ostanka od navadnega. Postopanje za daljšo obliko nam je znano. Pri spoznavanju krajše oblike pa hočemo govoriti:

$$2.) a) \text{ Daljša oblika.} \quad b) \text{ Krajša oblika.}$$

$$2782 : 648 = 4 \quad 2782 : 648 = 4$$

$$\begin{array}{r} 2592 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 190 \text{ (ostanek)} \\ \hline \end{array}$$

$$190 \text{ (ostanek)}$$

6 v 27 je 4 krat; 4 krat 8 je 32. Zdaj bi se morali vprašati: $32 + . = 2$, kar pa ne gre; namesto 2 vzamemo 32 in rečemo: $32 + . = 32$; 32 in 0 je 32 (0 napišemo pod 2). Ostanek bi pa bil potem za 30 ali za 3 desetice prevelik, zato moramo to pomoto s tem popraviti, da prištejemo 3 D sledečemu delnemu produktu, ki ga imamo odštevati. 4 krat 4 je 16 in 3 je 19; $19 + . = 8$, kar spet ne gre; namesto 8 vzamemo 28 i. t. d.

Takisto postopamo pri 3.) in vsakem nastopnem primeru. — Vaje z ozirom na to stopnjo!

S 1. nižjo stopnjo sem pa že osvetlil postopanje pri drugi.

Končno pa vam, dragi tovariši, pokladam na srce, da ta moj spis, ki so ga zorela leta in leta, prav dobro premislite; to bo koristilo učencem, pa tudi vam, ker si boste prihranili mnogo dosedanega truda in mnogo časa, ker ne bo treba vednega krpanja zaradi prejšnjega polovičarskega dela, in dosegli boste najboljše in neizbrisljive uspehe.

Olajšave.

(Spisal M. Poklukar.)

I.

Razne krivice, ki so se mi godile, so me privedle do misli, da se ne bodem ne za hudo ne za dobro nikdar več oglasil, a čas vse predružači, in ker nekateri ljudje nočemo biti igrača sovražnim viharjem, zato se oglašam danes.

„Tovaris“ priporoča vsem okrajnim knjižničnim komisijam predlog ribniške knjižnične komisije, da se po vsi Kranjski preprečijo učiteljska $\frac{1}{2}\%$ vplačila za okrajne učiteljske knjižnice. Ko sem bil še načelnik okrajne knjižnične komisije v Ribnici, tedaj sem sestavil pričujoči predlog, ga dal obema g. kolegoma v podpis ter ga poslal okrajnemu šolskemu svetu v Kočevje. Nekateri so zmajevali, drugi so mi pritrjali, uspeh pa je bil ta, da so učiteljski prispevki res prenehali, kar želim, da se zgodi po vsi deželi, da si učiteljstvo vsaj nekaj malega težko breme olajša. Morda bo kaki knjižnični komisiji k dobremu ta predlog, ki ga bo treba samo krajevnim razmeram prikrojiti. Glasi se:

Slavni c. kr. okrajni šolski svet!

Na podlagi 3. odstavka a) iz knjižničnega reda okrajnim učiteljskim knjižnicam po ministerskem razpisu z dne 15. grudna 1871 št. 2802 nasvetuje podpisana okrajna knjižnična komisija, da se v kočevskem šolskem okraju takoj ustavi pobiranje učiteljskih prispevkov za okrajno učiteljsko knjižnico Ribnica-Lašice v znesku pol odstotka od letne plače. Svoj postavni nasvet je podpisana komisija v izredni seji dne 26. rožnika t. l. soglasno sklenila ter ga podkreplje s sledečim:

1. Vzdrževanje okrajne učiteljske knjižnice gre v prvi vrsti med potrebne izdatke šolskemu okraju po § 44. črka a) deželnega zakona z dne 29. mal. travna 1873 št. 21.

2. Učiteljstvo samo se sme šele v drugi vrsti obremeniti s plačilom. To pa po mnenju podpisane komisije le pri novi ustanovitvi, ob požarih in potresih, ali sploh usodopolnih katastrofah s trajnimi in uničevalnimi nasledki, ali v kakem preubožnem okraju na Krasu, nikakor pa ne v tako cvetočem in s tako davčno silo, kakor je naš.

3. Kočevski okraj za učiteljsko knjižnico od njenega početka do sedaj ni prispeval niti vinarja; edino le po-

žrtvovalno učiteljstvo jo je s svojimi krvavo prištedenimi novci ustanovilo in vzdrževalo.

4. Učiteljstvo na Kranjskem ima tako borne plače, da si ne more izven pičlih živil vinarja odtrgati.

5. Okrajna knjižnica Ribnica-Lašiče je z dobrim berivom zadostno preskrbljena in se bode času primerno lahko popolnjevala z letnimi 40 gld., katere naj odslej prispeva okrajna blagajnica sama.

Ribnica, 26. rženega cveta 1897.

Jos. Hribar s. r.,
namestnik.

Mih. Poklukar s. r.,
načelnik.

Ana Kaiser s. r.,
blagajničarica.

Književnost in umetnost.

Zabavni listi za slovensko mladino. Izdaja: Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani. Ureja: E. Gangl. — I. zvezek: Pri stricu. Povest. — Spisal Ivo Trošt. — V Ljubljani. Tiska in zalaga Rudolf Milic 1898. Strani 111. Cena 40 kr. — Dolgo pričakovani I. zvezek „Zabavnih listov za slovensko mladino“ je vendar zagledal beli dan. Lično opremljena knjižica je pred nami, in veseli smo je prav od srca. Na drugi strani naslovne strani čitamo te besede:

„Odbor društva za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani je sklenil, da začne izdajati mladinsko knjižnico, da tako 1.) nekoliko odpomore veliki suši, ki vlada v mladinskem pripovednem slovstvu in 2.) da odpre pot v svojo blagajnico nekolikim srebrnim kronam.

To knjižnico smo krstili z „Zabavnimi listi za slovensko mladino“ in tu podajamo slovenski mladini ter njenim prijateljem, učiteljem in vzgojiteljem I. zvezek.

Da smo tako pozni, je vzrok ta, ker je bila tiskarica preobložena z drugim nujnim poslom. A boljše je pozno kot nikoli!

Za I. zvezkom bomo poslali v svet II. zvezek le v slučaju, če razprodamo vse knjižice, kolikor smo jih dali natisniti. Ako pa ne razprodamo I. zvezka „Zabavnih listov“, je ta prvi obenem zadnji zvezek.

I. zvezek stane samo 40 kr. V zalogi imamo pa tako malo izvodov tega zvezka, da ga lahko razprodamo v enem tednu, če kupi samo vsaka šola na Slovenskem po 5 do 6 teh knjižic.

Prosimo torej vodstva ljudskih šol, da se nas usmilijo ter prav pridno kupujejo! A ta prošnja veljaj tudi onim staršem, ki lahko utrpe male novce, da napravijo svoji deci veliko veselje.

Slovenske pisatelje prosimo, da se spomnijo urednika „Zabavnih listov“ s tem, da mu pošljejo kaj primernih spisov. Ako bi podjetje ne uspelo, dobe spise nazaj. Ob splošni podpori in ob občem zanimanju ni mogoče, da bi umrlo to književno podjetje v najzgodnejši mladosti. Storimo vsak svojo dolžnost! S temi besedami izročamo in priporočamo pričujočo knjižico blagohotnosti in naklonjenosti slovenskega občinstva ter topli ljubezni naše mladine!

Naš Ivo Trošt je napisal slovenski mladini povest, ki jo bo čitala z največjim zanimanjem in veseljem. Pisatelj je ubral pravo struno: tako otroški-preprosto opisuje zgode in nezgode mladega Mirka Svetliča, ki ga je vzel bogati stric ubožnim staršem, da se izšla pri njem ter končno zagospodari na njegovem lepem pesestvu na Koroškem. Mnogo zla in težkoč je moral prebiti pošteni slovenski fant med nemškimi tovariši v koroškem trgu, mnogo ostrih očitanj in zabavljic je moral čuti od neprijazne tete in njenega pokvarjenega sina, a končno ga je vendar objela prijazna sreča: kot pošten, priden in vesten sedlarski pomočnik si je služil kruh pri mojstru Vetru

ter je tako užival lažje in ugodnejše življenje, nego bi ga užival doma v Zalogu na ubožnem očetovem domu.

Mnogo prizorov nam je naslikal Trošt v tej svoji povesti, ki porajajo najlepše vtiske, ki bodo brezdvomno kaj ugodno vplivali na dovetna otroška srca. Slovo od staršev, hrepenenje po domu, težave s prvim poukom v nemščini, konflikti z nemškimi tovariši, božji pot na sv. Višarje, beg v domovino, žalostna usoda moralno propalega Rudolfa Gruberja . . . to vse bo mogočnejše vplivalo na mlade čitatelje, nego bi mogla vplivati dolga moralizujoča izvajanja in suhoparni, mrzli estetični zakoni in nauki.

Vsi oni faktorji, ki so v to poklicani, naj skrbe, da se razširi ta knjiga v velikem številu med slovensko mladino, ki bo gotovo hvaležna pisatelju, da ji je spisal tako lepo povest, a hvaležna bo tudi društvu, ki je zasnovalo tako prepotrebno književno podjetje. Če se razproda I. zvezek „Zabavnih listov“, bo se še večkrat naslajala naša mladina ob takih povestih. Privoščimo ji to najboljše veselje!

Vestnik.

Nadvojvoda Leopold †. Na gradu Hörnstein na Dolnjem Avstrijskem je dne 24. vel. travna dopoludne po dolgi bolezni umrl nadvojvoda Leopold. Pokojni člen cesarske rodovine se je rodil l. 1823. in do visoke starosti služboval v vojski, vsemu vojaštvu zgled požrtvovalnosti in neutrudljivosti. Nadvojvoda Leopold se je z velikim uspehom udeležil vojn leta 1848., 1849., 1864. in 1866. ter šele leta 1880. vsled neozdravljive bolezni stopil iz vojaške službe.

Cesarja Franciška Jožefa I. jubilejna ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: Letos poteka zadnje leto za nabiranje darov za to našo ustanovo. Ko je izdalo pred dobrima dvema letoma naše društvo oklic za nabiranje prispevkov, se je marsikdo izrazil, da bo položil svoj dar na oltar naše „jubilejne ustanove“ v zadnjem letu nabiranja, t. j. letos. Najugodnejši čas in prilika za to so okrajne učiteljske konferencije. Saj je mnogo takih, ki bi prav radi žrtvovali nekaj novčičev v ta namen, da bi le ne bilo treba pošiljati denarja po pošti. Zato prosimo p. i. gg. predsednike okrajnih učiteljskih društev, da v zmislu sklepa zadnjega občnega zbora našega društva ob času okrajne učiteljske konferencije nabirajo med učiteljstvom darove za ustanovo ter denar z izkazom darovavcev pošljejo našemu uredniku. Do danes imamo nabranih že nad 900 gld. — Zrno do zrna . . .!

Učiteljski konvikt: Od novega leta do danes ima „Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta“ dohodkov 1455.68 K. — Kamen do kamena palača!

Slovenski šolski muzej v spomin in proslavo cesarjeve 50letnice: Sl. c. kr. mestni šolski svet ljubljanski je pozval šolska vodstva, da šolski muzej krepko podpirajo. — „Slovenska Matica“ se bo vdeležila šolskega muzeja s strokovnimi knjigami iz svoje zaloge. — „Glasbena Matica“ bo darovala muzeju vse muzikalije in knjige — vsake po en iztisk — kar jih ima v zalogi. — „Československa jednota“ v Pragi je poslala slovenskemu šolskemu muzeju v dar blizu 50 knjig pedagoške vsebine. — „Jednota českých matematiků“ v Pragi nam je poslala vsake knjige po en iztisk, kar jih je izdalo to društvo. Istotako bo obdaril naš muzej tudi „hrvatski pedagog. književni zbor“ z vsemi knjigami, kar jih je izdalo to društvo; pa tudi od „hrvatske deželne vlade“ se nam obljubuje zdatna podpora. — Eppur si muove!

Izpitni učne sposobljenosti pred mariborsko izpraševalno komisijo so bili 9. m. m. končani. Oglasili so se k izpitu 4 kandidati za meščanske, 6 kandidatov in 1 kandidatinja pa za ljudske šole. Dostali pa so izpit za meščanske šole I. skupino (nemški in slovenski učni jezik) gg. Jožef Brinar, učitelj v Vojniku, Hinko Podkrajšek, c. kr. učitelj na strokovni šoli v Ljubljani in Miroslav Šijanec, učitelj v Cvenu. (4. kandidat za II. sku-

pino je bil reprobiran). Za ljudske šole so izpit napravili: gospica Marija Jannach v Razvanju (za nemški učni jezik) ter gg. Čulk Leopold (iz Ribnice), Hartinger Herman, Isda Vinko (iz Marenberga), Pavlič Jernej (iz Slov. Gradca) in Žolnir Ivan (iz Fram). Gospod Ogrizek je delal dopolnilni izpit iz veronauka. Pismena vprašanja, katera so kandidatje dobili, objavimo prihodnjic.

Sprejem knezoškofa dr. Antona Jegliča. Slovesen in presrčen je bil dne 20. m. m. sprejem novega vladike. Petkratni strel z grada je naznanil ob 1/2 12. uri dopolne prihod tržaškega brzovlaka na južni kolodvor, kjer so na peronu pričakovali in pozdravili vladiko načelniki uradov in korporacij ter stolni kapitelj. Pred kolodvorom je ob ličnem v to nalašč prirejenem šotoru pozdravil novega višjega pastirja ljubljanski župan Ivan Hribar na čelu občinskega odbora, ki je v začetku svojega pozdrava omenjal, da si je knezoškof pridobil v Sarajevu srca vseh Bošnjakov. Previdnost božja poslala Vas je zopet nazaj pod Triglav med svoje rojake. Tukaj Vas čaka, svetli knez, še lepša naloga. Kot triumfator prihajate v domovino, kot triumfator nad našimi srci, ki so prepričana, da nam boste dejali: „Mir Vam bodi!“ in delovali v znamenju prizanesljivosti. Vzor Vaš bode Jezus, ki je deloval in trpel za narod svoj. Zato Vas kot brata pozdravljamo! V borni kmetiški koči Vam je tekla zibelj, a kakor niste pozabili svoje matere, ki Vas je ondi zibala, ne boste pozabili sedaj, ko se vračate med nas s kneževskimi častmi, tudi svoje matere domovine, svojega naroda! Bela Ljubljana Vam je pripravila sprejem, kakeršnega je doživelo malo ljubljanskih škofov. Bela Ljubljana se nadeja od Vas, da boste branili pravice slovenskega naroda proti vsakomur. Peljali se boste k Svoji rezidenci mej množico, ki Vam donša svoja srca. Bog blagoslovi Vaše delo v čast božjo in slovenskega naroda! Slava! — Po teh besedah so se začuli gromoviti trikratni „Slava“-klici.

Knezoškof dr. Jeglič se je zahvaljeval na srčnem, domačem pozdravu. Veseli me, je rekel, ta pozdrav, ker prihaja iz ust moža, o katerem sem že v daljnji zemlji čul, kako značajno dela za blagor Ljubljane, veseli me pozdrav, ki prihaja iz ust župana bele Ljubljane. Ko stopam v mesto, se spominjam tistih dni, ko sem tu dobival svojo naobrazbo. Srce slovenskega naroda je to, pred čegar pragom stojim. In dvigajoč roki vzklikne knezoškof blagoslavljajoč: „Naj gospod Bog razlije blagoslov nad lepo slovensko Ljubljano. Primate me v svojo sredo, da živim, trpim, umrem za Vas!“

Gdč. Silva Drčeva ga je v imenu narodnih dam nagovorila in mu podala kito cvetja. Med špalirjem, katerega so tvorila slovenska društva z zastavami, gojenke višje dekliske šole, potem učenci in učenke ljudskih šol in za temi ostala učilišča ter zvonjenjem po vseh ljubljanskih cerkvah se je presvetli knezoškof peljal ob burnih pozdravih nebrojnega občinstva po Dunajski cesti, Prešernovih ulicah, Marijinem trgu in Špitaljskih ulicah v stolno cerkev. Petkratni strel z Grada je zopet naznanil, da je došel knezoškof pred škofijo. Na Marijinem trgu je bil postavljen slavalok z napisom: „Kar nam nebo je dalo mož, med prvimi si Ti!“ Hiše po ulicah, koder je bil obhod, so bile okrašene z zastavami. Zvečer so priredili novemu knezoškofu meščani, vojaška godba in združena pevka društva bakljado in serenado. Slovesne intronizacije dne 22. vel. travna se je udeležila mnogobrojna duhovščina z dežele in načelniki uradov in korporacij.

Odhod knezonadškofa dr. Jakoba Missie. Dne 16. vel. travna t. l. ob 1/2 6. uri popoldne je zapustil knezonadškof goriški dr. Jakob Missia z brzovlakom Ljubljano in se odpeljal v Trst. V slovo mu je priredilo v predvečer pevsko društvo „Zvon“ in katoliško društvo rokodelskih pomočnikov podoknico. Pred odhodom je podelil v stolni

cerkvi obilo zbranim vernikom blagoslov. Prevzvišeni se je na to ob večjem spremstvu odpeljal na kolodvor, kjer so se poslovili od njega načelniki uradov in zastopov. V imenu katoliško-narodnih društev je poslanec Povše ogoril metropolita, ki se je zahvalil. Na poti so se na kolodvorih zbrani verniki in duhovščina poslavljali od svojega dosedanjega vladika. Intronizacija novega knezonadškofa v Gorici je bila v nedeljo dne 22. vel. travna.

100letnica metra. Dne 22. rožnika t. l. bo minilo 100 let, odkar se je zakonodajateljstvu v Parizu predložila nova mera in teža t. j. meter in kilogram. Najprej se je nova mera sprejela v Belgiji, potem v Nizozemski.

Iz Stopič na Dolenjskem nam pišejo, da je slavil 4. m. m. velezaslužni učitelj v p. g. Cvetko Kalinger, ki je sedaj posestnik na Drski pri Novem mestu, v družbi še treh drugih parov jako slovesno svojo zlato poroko. Zanimivo je, da je rodbina Kalingerjev že 130 let nepretrgoma blažila slovensko mladino. Ded, oče, brat, sin in vnuk jubilanta so bili in so učitelji. Jubilanta Kalingerja imata 33 vnukov in otrok, izmed katerih so vsi dorasli moški in vsi možje oženjenih hčerá vojaki.

Imenovanje. Nadučitelj-voditelj Matej Kante, okrajni šolski nadzornik v Sežani, je imenovan učiteljem na c. kr. vadnici v Gorici.

Jubilejni koncert

v proslavo 50letnice cesarjevega vladanja.

Zadnji naši prošnji so se odzvali še ti-le: Fran Lavtižar, učitelj v Kamni gorici; Rajko Justin, nadučitelj na Vremah; Leopold Ferjan, učitelj v Žabnici; A. Pin, učitelj v Dol. Logatcu; Pavla Schetina v Iglavi; Emilija Gerkman, učiteljica v Mengšu; Dragotin Česnik, nadučitelj v Predosljah; Frančišek Brinar, učitelj v Črešnicah; Jos. Verbič, nadučitelj v Litiji.

Konstatovati moramo, da je število oglašencev za jubilejni koncert v proslavo cesarjevega zlatega jubileja spričo velikega števila slovenskega učiteljstva dosti premajhno. Ali nas res ne more sodelovati več nego samo 150?

Na binško tork, dne 31. t. m. je zjutraj ob 9. uri v „Narodnem domu“ pevka vaja, ktere se naj izvoli udeležiti vsak in vsaka, komur je količkaj mogoče. Kdor pride k vaji, prejme note tam, drugim pa jih bomo poslali precej po praznikih. Ogromno delo nas nekoliko ovira, da nam ne gre vse tako gladko izpod rok, kakor si sami želimo.

Dopisaneec priporoča čast. tovarišem in čisl. tovarišicam ter slav. krajnim šolskim svetom sledeča svoja delca:

1. Zabavna knjižnica za mladino; izišlo do sedaj 7 zvezkov à 15 kr.
2. Stariši, podpirajte šolo! 12 „
3. Štirideset napevov za šolske pesmi (najnovejše delce) 25 „
4. Peronospora ali strupena rosa 12 „
5. Jezikovne napake učencev ptujskega glavarstva 10 „
6. Šaljivi Jaka; dva snopiča à 25 „
7. Zlate jagode 65 „

Knjižice od številke 1 do 6 se naročajo pri pisatelju, delci pod številko 6 in 7 pa pri ljubljanskih knjigarjih J. Giontiniju in Kleinmayr & Bambergu. „Narodne legende“, ki so mi že pred par leti docela pošle, izidejo v kratkem v novi obliki pri gospodu J. Giontini-ju v Ljubljani.

Anton Kosi,

(5)

učitelj v Središču (Štajersko).

Izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stane za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ plačajo na leto 3 gld. naročnine in 1 gld. udnine. — Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati odgovornemu uredniku (uredništvu) v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema g. Frančišek Črnogoj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za celo stran 15 gld., pol strani 8 gld., 1/3 strani 5 gld., 1/4 strani 4 gld., 1/8 strani 2 gld.; manjši inserati po 10 kr. petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine še 3 gld.